МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ
Факультет іноземної філології

До 300-річчя
з Дня народження
Григорія
Сковороди

Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції для науковців, викладачів, учителів, здобувачів вищої освіти

18 травня 2022 року

Крапівник Ганна
On Intertextuality Significance in Public Addresses…….…….… 162

Красовицька Лада
Роль комунікативних невдач у створенні комічного ефекту…….……... 164

Лаврухіна Віра, Чубук Олег
До питання про визначення лінгвокультурного концепту у лінгвістиці…… 167

Левченко Яна
Репрезентація концепту ЗНАМЕНИТІСТЬ в ювенальному медіа тексті……... 170

М. Латіф Дурланик
Сингармонізм та принцип мовної економії як базові лінгвістичні особливості тюркських мов …… 172

Невська Юлія, Губа Оксана
Провідні комунікативні стратегії наукового дискурсу: стратегія переконання 174

Новікова Ольга
Етимологічні характеристики концептів CAT та DOG…… 177

Олексенко Олена
Функціонально-стилістична реалізація морфологічної атракції в українському поетичному мовленні…….. 180

Піддубна Наталія
До питання про онімну прецедентність воєнної доби…….. 182

Подгурська Інна
Мотивація пропріальних одиниць на позначення прізвиськ В. Путіна в сучасному англомовному політичному дискурсі……..…….. 185

Подуфалова Тетяна
Professional Stereotypes in Terms of Linguistics……..…….. 188

Прокоф'єв Геннадій
Іронія як комунікативний вибір……...……. 192

Редько Євген
Деякі коментарі до польської арґотичної етимології……...……. 194

Руда Наталія, Жукова Катерина
Поняття мікросинтаксису в китайській мові……...…….. 196

References

Hunt, K. (2017, November 21). *Winston Churchill's Historic "Fight Them on the Beaches" Speech Wasn't Heard by the Public Until After WWII.* Smithsonian Magazine. Retrieved from https://www.smithsonianmag.com/

International Churchill Society. *We Shall Fight on the Beaches*. Retrieved from https://winstonchurchill.org

President of Ukraine Official Website. (March 08, 2022). *Address by the President of Ukraine to the Parliament of the United Kingdom*. Retrieved from https://www.president.gov.ua/

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНИХ НЕВДАЧ У СТВОРЕННІ КОМІЧНОГО ЕФЕКТУ

Лада Красовицька

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна

У сучасній лінгвістиці набувають тренду синкретичні дослідження з залученням декількох підходів і методик аналізу мовного матеріалу. Так, наші спостереження за виникненням комунікативних невдач в комедійних серіалах і анімаційних фільмах і аналіз чинників, які їх спричиняють, висунили на передній план питання їх ролі в створенні комічного ефекту. І якщо порушенням у спілкуванні присвячена низка фундаментальних робіт у вітчизняній науці (Ф. С. Бацевич, О. В. Дубцова, А.П. Мартинюк та ін.), а основи гумору вивчаються з античних часів філософами, психологами і мовознавцями у всьому світі, то проблема комунікативних невдач як тригерів створення комічного ще не була об'єктом лінгвістичного дослідження, що і пояснює інтерес нашої розвідки.

Теоретичні положення, на яких базується наш аналіз, наступні:

1) Услід за О. В. Дубцовою під комунікативною невдачею (далі КН) розуміємо такий мовленнєво-поведінковий акт, в якому вербальна та / або невербальна дія адресанта не активує у свідомості адресата ніякого конвенціонального концептуального змісту, або цей семіозис відбувається частково, викликаючи хибні асоціації у останнього. (Дубцова, 2014, с. 5)

2) Чинниками порушень комунікаційних обмінів виступають розбіжності сформованості різного типу знань у учасників комунікації, відхилень від норм мовного коду, або мовленнєвої поведінки, психологічні й перцептивні особливості комунікантів. (Дубцова, 2014, сс. 5-6)

3) Когнітивним механізмом створення комічного прийнято вважати інконгруентність – невідповідність між елементами жарту, конфлікт між тим, що очікується, і що відбувається насправді. Більшість когнітивних теорій гумору постулюють, що створена інконгруентність

має бути встановлена і усунена, що означає зрозуміти відношення між двома несумісними елементами або сценаріями. (Samson, 2008, p. 8)

4) В основі сприйняття будь-якої інформації перебуває пресупозиція (певні фонові знання адресата – компонент сенсу, який забезпечує істинність висловлювання). Різні види пресупозицій дають можливість очікувати логічного розв'язування думки. Порушення в їх декодуванні призводить до створення ефекту обманутого очікування, що і забезпечує комізм. (Самохіна, 2012, с. 90)

Аналіз мовного матеріалу дозволяє зробити висновок, що когнітивний механізм, який лежить в основі деяких видів КН, та інконгруентність, на якій базується жарт, частково співпадають: спільним є порушення у прогнозованості комунікативної поведінки учасників спілкування (у випадку КН) і невідповідність очікуваного розуміння висловлення його реальній інтерпретації (у випадку жарту). Це спостереження пояснює той факт, що КН є не тільки одним з основних засобів створення комічного у комедійних серіалах і анімаційних фільмах, але й виступають своєрідним тригером розвитку сюжету останніх. Проілюструємо вищезазначене прикладами з анімаційного фільму *Співай*.

Eddie: Can we please just get out of here?

Buster: Don't you want eat?

Eddie: Yeah, but we can't afford any of this.

Buster: Yes, I know, and that's why [pulls out a lunch box and throws a sandwich to Eddie] I brought sandwiches.

Eddie: Uh, That's not allowed, and...(groan)

Buster: What, you don't like peanut butter and jelly?

Waiter: Excuse me, sir.

Buster: Okay, look, I got cream cheese, I got banana-- (The waiter grabs Buster and throws him outside, Eddie goes outside holding his jacket) (Jennings, 2016).

Наведена лінгвокогнітивна комунікативна невдача викликана недостатнім володінням одного з комунікантів етичними нормами і принципами комунікативної поведінки. КН виникла через неусвідомлення адресатом етичних норм соціальної поведінки у ресторані. Бастер хибно розуміє імплікатуру висловлення *but we can't afford any of this*, що має на увазі *we don't have enough money to pay for the food so we must leave* і пропонує другові свій ланч, інтерпретуючи її як *we have alternative food that we can afford,* що в свою чергу є порушенням правил ресторанного етикету. Інконгруентність ситуації комічна, що вербалізовано у несподіваних реакціях адресата.

Досить часто комічними стають КН, в яких вербальний вираз активує у свідомості комунікантів різний концептуальний зміст, відсилаючи до різних сценаріїв ситуацій.

Buster: Yep, mind your head here. Hey, can you pull that scenic cable?

Meena: You mean this?

Buster: Yes, that's it!

Meena: (pulls the scenic cable)

Buster: Great. And the house lights? (Meena pulls the house lights)
Meena: Wow.
Buster: Oh, I know. Beautiful, isn't she? You know what, kid? ***How would you like to be a part of this show?***
Meena: Really? Wait, oh my gosh, ***I was gonna ask about that****.*
Buster: Great! Because ***I could really use a stagehand****.*
Meena: Stagehand? But...
Buster: Ah, don't worry about it. You're gonna pick it up in no time. I'll teach you everything I know. Follow me. (Jennings, 2016)

Героїня Міна, яка хоче бути співачкою, інтерпретує питання Бастера *How would you like to be a part of this show?* як пропозицію стати учасником шоу (сценарій: БУТИ ЧАСТИНОЮ ШОУ Є БУТИ ЙОГО УЧАСНИКОМ). Однак, імплікатура Бастера була *I invite you to become my stagehand* (БУТИ ЧАСТИНОЮ ШОУ Є БУТИ ЧЛЕНОМ КОМАНДИ З ПІДГОТОВКИ). Він, навіть, не дає можливості співрозмовниці відповісти і продовжує розмову, нібито вона погодилася.

Ще один різновид збою у комунікації, який призводить до створення комічного ефекту, – гіпер-розуміння, що виникає через здатність одного з комунікантів використовувати потенційні слабкі місця у висловлюванні співрозмовника, грайливо повторюючи це висловлення й одночасно змінюючи задуману інтенцію. (Brône, 2008, p. 2027)

Eddie: "Dream big dreams"?

Buster: I know, it's good, right?

Eddie: What about the 100 grand?

Buster: Don't you worry, Eddie. There's got to be a way to get it.

Eddie: What? Buster, No! Listen to me: this show is not gonna save your theater. ***You're at rock bottom, pal!***

Buster: Yep. And you know ***what's great about hitting rock bottom****, Eddie? There's only one* ***way left to go****, and that's* ***up****!* (Jennings, 2016)

Едді намагається пояснити Бастеру, що його спроби врятувати театр не допоможуть та використовує метафоричний вираз *You're at rock bottom, pal!*, що означає *things cannot get any worse*; профілюючи сценарій СТАТИ БАНКРУТОМ. Адресат перепрофілює висловлювання співрозмовника на інший сценарій СТАТИ УСПІШНИМ: ***what's great about hitting rock bottom****, Eddie? There's only one* ***way left to go****, and that's* ***up****!*, маючи на увазі *it is the starting point of success*.

Залучення комплексних методів дослідження із різних напрямків когнітивної лінгвістики, психології, культурології значно розширюють межі аналізу комунікативних процесів і надають можливість переосмислення попередніх наукових здобутків.

Список використаних джерел

Дубцова, О.В. (2014). *Лінгвокогнітивна природа комунікативних невдач (на матеріалі американського кінодискурсу):* автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків.

Самохіна, В.О. (2012). *Жарт у сучасному комунікативному просторі Великої Британії та США.* 2-е, перероб. і доп. вид. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна.
Brône, G. (2008). Hyper- and misunderstanding in interactional humor. *Journal of Pragmatics,* 40 (12), 2027-2061. Retrieved from https://www.sciencedirect.com/ journal/ journal-of-pragmatics/vol/40/issue/12
Jennings, G. (2016). Sing. Script. Retrieved from https://www.scripts.com/script/sing _18183
Samson, Andrea C. (2008). *Cognitive and Neural Humor Processing: The influence of structural stimulus properties and Theory of Mind.* Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde an der Philosophischen Fakultät der Universität Freiburg. 2008. Retrieved from https://doc.rero.ch/record/11607/files/Samson AC.pdf

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО КОНЦЕПТУ У ЛІНГВІСТИЦІ

Віра Лаврухіна
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна
Олег Чубук
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна

На цей час різноманітні дослідження зв’язків мови та свідомості певного етносу залишаються серед актуальних завдань лінгвістичної науки. Людина була і залишається центром наукового пізнання будь-якої галузі знань, у тому числі й лінгвістики, у межах якої мова досліджується як суспільне явище, що тісно пов’язане з культурою та історією народу. В останні роки сучасна лінгвістика досить багато уваги приділяє вивченню мови як одного з способів інтерпретації людської культури. Здебільшого це пояснюється тим, що мова є способом висловлення людської думки та водночас висвітлює природу людської психіки і в цілому може являти собою одну з характеристик будь-якої нації. За останні приблизно 20 років у сучасній лінгвістиці сформувався новий напрям – культурологічна лінгвістика або лінгвокультурологія, тобто та галузь лінгвістики, яка виникла на межі лінгвістики і культурології. Вона займається вивченням людини та її взаємодії з навколишнім світом, зафіксованої у свідомості у вигляді понять, образів та поведінкових актів, відповідаючи сучасним вимогам лінгвістики та культурології (Н.Д. Арутюнова, В.В. Воробйов, В.І. Карасик, Н.А. Красавський, В.А. Маслова, Ю.С. Степанов, В.Н. Телія).

Базовою категорією лінгвокультурології є концепт. На цей час термін «концепт» знаходить досить широке застосування у різних площинах лінгвістичної науки, несучи на собі риси певних культурних систем, якими він був сформований. Він увійшов до понятійного апарату не тільки в